

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Взаимосвязь татарского фольклора и литературы БЗ.ДВ.2

Направление подготовки: 050100.62 - Педагогическое образование

Профиль подготовки: Образование в области родного (татарского) языка и литературы

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Замалиева Л.Ф.

Рецензент(ы):

Сайфулина Ф.С.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Сайфулина Ф. С.

Протокол заседания кафедры No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации
(отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации):

Протокол заседания УМК No ____ от " ____ " _____ 201__ г

Регистрационный No 902312814

Казань
2014

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) доцент, к.н. (доцент) Замалиева Л.Ф. кафедра татарской литературы и методики преподавания отделение татарской филологии и межкультурной коммуникации им.Г.Тукая , Luiza.Zamalieva@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

1. Изучение многообразных взаимосвязей между фольклором и литературой;
2. Углубленное изучение вопросов взаимосвязи и взаимодействия между фольклором и литературой;
3. Выработка навыков применения новейшей литературоведческой методологии в рамках самостоятельных исследований взаимодействия между фольклором и литературой.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б3.ДВ.2 Профессиональный" основной образовательной программы 050100.62 Педагогическое образование и относится к дисциплинам по выбору. Осваивается на 4 курсе, 8 семестр.

Дисциплина "Взаимосвязь татарского фольклора и литературы" является составной частью модуля "Татарская литература", входящего в вариативную часть профессионального цикла ООП. В рамках данной дисциплины студентам предлагается материал по изучению жанров татарского устного народного творчества, их особенностей, истории татарской фольклористики. Дисциплина изучается во 7 семестре.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОПК- 3 (профессиональные компетенции)	владение основами речевой профессиональной культуры (ОПК-3)
ОПК-1 (профессиональные компетенции)	владение осознанием социальной значимости своей будущей профессии, обладанием мотивацией к осуществлению профессиональной деятельности (ОПК-1);
ОПК-2 (профессиональные компетенции)	способностью использовать систематизированные теоретические и практические знания гуманитарных, социальных и экономических наук при решении социальных и профессиональных задач (ОПК-2);
ОПК-4 (профессиональные компетенции)	способностью нести ответственность за результаты своей профессиональной деятельности ;

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:
  - 1) основные типы взаимодействия фольклора и литературы;
  - 2) основные закономерности взаимосвязи фольклора и литературы;
  - 3) методологические основы изучения этого взаимодействия;
  - 4) содержание произведений татарского фольклора, в том числе и тех, которые изучаются в школе;
  - 5) основы теории фольклора, основы культуры татарского народа;

б) основные школы и направления татарской и русской фольклористики;

2. должен уметь:

- 1) решать актуальные исследовательские задачи в области теории фольклора и культуры с опорой на имеющуюся научную информацию;
- 2) решать прикладные задачи в области теории фольклора и культуры;
- 3) распознать тип взаимодействия фольклора и литературы;
- 4) вычленять фольклорные элементы в художественном тексте;
- 5) отслеживать проникновение элементов художественной литературы в фольклорную традицию.

3. должен владеть:

- 1) решать прикладные задачи в области теории фольклора и культуры;
- 2) распознать тип взаимодействия фольклора и литературы;
- 3) вычленять фольклорные элементы в художественном тексте;
- 4) отслеживать проникновение элементов художественной литературы в фольклорную традицию .

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- 1) решать прикладные задачи в области теории фольклора и культуры;
- 2) распознать тип взаимодействия фольклора и литературы;
- 3) вычленять фольклорные элементы в художественном тексте;
- 4) отслеживать проникновение элементов художественной литературы в фольклорную традицию .

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 2 зачетных(ые) единиц(ы) 72 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины зачет в 8 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Основные типы и закономерности взаимодействия фольклора и литературы	8	1-2	4	4	0	домашнее задание
2.	Тема 2. История изучения взаимодействия татарского фольклора и литературы	8	3-4	2	4	0	реферат
3.	Тема 3. Взаимосвязи фольклора и татарской литературы (древняя литература и литер.19 вв.)	8	5-6	2	4	0	устный опрос
4.	Тема 4. Фольклоризм татарской литературы начала XX в.	8	7-10	2	4	0	письменная работа
5.	Тема 5. Новые формы в взаимосвязях фольклора и татарской литературы XX и начала XXI вв.	8	11-18	4	6	0	контрольная работа
	Тема . Итоговая форма контроля	8		0	0	0	зачет
	Итого			14	22	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Основные типы и закономерности взаимодействия фольклора и литературы

лекционное занятие (4 часа(ов)):

◆1. Тема: Фольклор һәм әдәбият бәйләнешләренәң төп типлары һәм закончалыклары. Фольклорның әдәбиятка йогынтысы һәм әдәбиятның халык ижатында яңа формалар барлыкка килүгә тәэсире. Фольклордагы конкрет мотивларга, сюжетларга, образларга нигезләнган әдәби әсәрләр.

практическое занятие (4 часа(ов)):

◆1. Әдәби әсәрдә фольклор текстларын куллану үзенчәлекләре.

Тема 2. История изучения взаимодействия татарского фольклора и литературы

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Лекция ◆ 2. Тема: Фольклор һәм әдәбиятның бер-берсенә тәэсирен өйрәнүнең тарихы. Рус фольклорчылары һәм әдәбиятчыларының бу өлкәгә караган хезмәтләренә күзәтү. Д.Н.Медришның "Литература и фольклорная традиция. Вопросы поэтики" хезмәте. Татар фольклористикасында бу юнәлештә эшләүчеләрдән Ф.Урманче, Л.Жамалетдинов, К.Миңнуллин хезмәтләре.

практическое занятие (4 часа(ов)):

◆2. Әдәби әсәр текстында афористик жанрлар.

Тема 3. Взаимосвязи фольклора и татарской литературы (древняя литература и литер.19 вв.)

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Лекция ♦ 3. Тема: Борынгы һәм XIX гасыр татар әдәбиятының фольклор белән бәйләнеше. Кол Галинең "Кыйссаи Йосыф" әсәре, Мәхмүд Кашгарыйның "Диване лөгаты- әттөрөк" сүзлегендә фольклор материалы. К.Насырның фольклорга караган хезмәтләре. Аның бүгенге көндәге фәнни әһәмияте. Соңгы елларда ижәт ителгән борынгы чорны чагылдырган тарихи әсәрләрдә халык ижәти традицияләре. Н.Фәттаһның "Сызгыра торган уклар" һәм "Итил суы ака торур" әсәрләре.

практическое занятие (4 часа(ов)):

♦3. Әдәби әсәр текстында әкиятләр, риваятьләр һәм легендалар.

Тема 4. Фольклоризм татарской литературы начала XX в.

лекционное занятие (2 часа(ов)):

Лекция ♦ 4. Тема: XX йөз башы татар әдәбиятында фольклоризмнар. XX йөз башында яшәп ижәт иткән язучы һәм шагыйрьләрнең максатчан рәвештә фольклор традицияләрен матур әдәбиятка кертүләре. Г.Тукайның "Халык әдәбияты", Г.Ибраһимовның "Халык мөһәббәте", Г.Рәхимнең "Халык әдәбиятын тикшерү юлында" хезмәтләре. XX йөз башы әдипләренең ижәтында фольклор материалын куллану формалары.

практическое занятие (4 часа(ов)):

♦5. Г.Тукайның "Шүрәле" поэмасының фольклор башлангычы. Әлеге поэма аша Шүрәленең әдәбият һәм сәнгатьнең бөтен төрләренә үтеп керүе. ♦6. Г.Ибраһимовның "Татар хатыны ниләр күрми" повестенда фольклор материалын файдалану

Тема 5. Новые формы в взаимосвязях фольклора и татарской литературы XX и начала XXI вв.

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Лекция ♦ 5. Тема: XX йөзнең төрле чорларында фольклор һәм әдәбиятның бер-берсенә йогынтысы. 20-30 еллар әдәбиятында халык ижәти традицияләренең әдәбиятка тәэсире. М.Горькийның 1934 елда Язучылар союзы съездында ясаган чыгышында язучыларны фольклор мөһимлекләреннән файдалануга чакыруы. Бөек Ватан сугышы чоры әдәбиятының фольклор белән бәйләнеше. Автор җырларының халыккашууы. 60-85 еллар әдәбиятында шигърияттә, прозада, драматургиядә халык ижәти традицияләренә мөрәҗәгать итү. Лекция ♦ 6. Фольклорның хәзерге әдәбиятка йогынтысы. Узган гасырның 90нчы елларында булган сәяси үзгәрешләрнең әдәбиятка йогынтысы. "Идегәй" дастанының архивтан чыгуы. Бәет, мөнәҗәт жанрларының яңа сәяси шартларда үсеше. Хәзерге әдәбиятның төрле жанрларында фольклорга мөрәҗәгать итүнең форма һәм алымнары.

практическое занятие (6 часа(ов)):

♦7. Хәзерге драматургиядә фольклор традицияләре. ♦8. Хәзерге поэзиядә фольклор традицияләре. ♦9. Хәзерге прозада фольклор традицияләре.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Основные типы и закономерности взаимодействия фольклора и литературы	8	1-2	подготовка домашнего задания	6	домашнее задание
2.	Тема 2. История изучения взаимодействия татарского фольклора и литературы	8	3-4	подготовка к реферату	6	реферат

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
3.	Тема 3. Взаимосвязи фольклора и татарской литературы (древняя литература и литер.19 вв.)	8	5-6	подготовка к устному опросу	6	устный опрос
4.	Тема 4. Фольклоризм татарской литературы начала XX в.	8	7-10	подготовка к письменной работе	10	письменная работа
5.	Тема 5. Новые формы в взаимосвязях фольклора и татарской литературы XX и начала XX1 вв.	8	11-18	подготовка к контрольной работе	8	контрольная работа
	Итого				36	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Технология проблемного обучения;

Компьютерные и мультимедийные программы обучения;

Интернеттехнологии.

Интерактив.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Основные типы и закономерности взаимодействия фольклора и литературы

домашнее задание , примерные вопросы:

1. Фольклор һәм әдәбият бәйләнешләренең төрләре. 2. Фольклор сюжетына нигезлэнгән әдәби әсәрләр. 3. Әдәби әсәрдә фольклор герое. 4. Әдәби әсәр текстында халык ижаты әсәрләренең вазибалары. 1. Фольклор һәм әдәбият бәйләнешләренең формаларын мисалларга нигезлэнеп аңлатырга

Тема 2. История изучения взаимодействия татарского фольклора и литературы

реферат , примерные темы:

1. Рус галимнәренең фольклор һәм әдәбият бәйләнешләрен өйрөнүгә багышланган хезмәтләре. 2. Ф.Урманчеевның бу юнөлештәге хезмәтләренә күзәтү. 3. Ф.Әхмәтованың татар фольклоры һәм әдәбият бәйләнешләрен өйрөнү өлкәсенә караган хезмәтләре. 4. Т.Галиуллинның татар фольклоры һәм әдәбият бәйләнешләрен өйрөнү өлкәсенә караган хезмәтләре.

Тема 3. Взаимосвязи фольклора и татарской литературы (древняя литература и литер.19 вв.)

устный опрос , примерные вопросы:

1. Борынгы әдәбият әсәрләрендә фольклор материалының чагылышы. 2. XIX йөз татар әдәбиятында фольклор әсәрләренең йогынтысы.

Тема 4. Фольклоризм татарской литературы начала XX в.

письменная работа , примерные вопросы:

1. Г.Тукай әсәрләрендә фольклор традицияләре. 2. Г.Ибраһимов әсәрләрендә фольклор традицияләре.

Тема 5. Новые формы в взаимосвязях фольклора и татарской литературы XX и начала XX1 вв.

контрольная работа , примерные вопросы:

XX нәм XXI гасырда ижат ителгән әдәби әсәсләргә нигезләнеп, татар фольклоры нәм әдәбияты бәйләнешләренең яңа формаларын аңлатыгыз. Тәкъдим ителә торган әдәби әсәрләр: Г.Бәширов "Туган ягым- яшел бишек", Т.Миңнуллин "Гөргөри кияүләре", "Жанкисәккәем" , И.Юзеев, Р.Миңнуллин, Р.Харис шигырьләре

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к зачету:

Реферат, курс эше темалары

1. Татар халык ижатында нәм әдәбиятта шүрәле образы.
2. Татар халык ижатында нәм әдәбиятта ат образы.
3. Г.Тукай ижатында фольклор традицияләре.
4. Г.Ибраһимовның "Татар хатыны ниләр күрми?" повестенда туй йоласының әдәби гәүдәләнеше.
5. Г.Исхакый ижатында йола фольклорының әдәби чагылышы.
6. Әдәби әсәрдә халык җырларын куллану үзенчәлекләре.
7. Әдәби әсәр текстында мөкальлә, аларның вазифалары.
8. Н.Фәттаһның тарихи романнарында риваять нәм легендалар.
9. Н.Исәнбәтнең "Кырлай егете" драмасында фольклоризмнар.
10. И.Юзеев ижатында фольклор традицияләре.
11. Р.Миңнуллин шигъриятендә фольклоризмнар.
11. Н.Гыйматдинова ижатында фольклор традицияләре.
12. М.Хәбибуллин ижатында фольклор традицияләре.
13. К.Тинчурин ижатында фольклор традицияләре.
14. Ф.Яхин ижатында фольклор традицияләре.

Зачет өчен сораулар:

1. Татар фольклоры нәм әдәбияты бәйләнешләрен өйрәнү тарихыннан.
2. Ф.Урманчеевның татар фольклоры нәм әдәбият бәйләнешләрен өйрәнү өлкәсенә караган хезмәтләре.
3. Ф.Әхмәтованың татар фольклоры нәм әдәбият бәйләнешләрен өйрәнү өлкәсенә караган хезмәтләре.
4. Т.Галиуллинның татар фольклоры нәм әдәбият бәйләнешләрен өйрәнү өлкәсенә караган хезмәтләре.
5. Әдәби әсәрдә фольклор жанрларын куллану мөмкинлекләре.
6. Фольклор сюжетларына нигезләнгән әдәби әсәрләр.
7. Әдәби әсәрдә фольклор образлары.
8. Г.Тукайның "Халык әдәбияты" лекциясендә фольклор нәм әдәбият бәйләнешләре хакында фикерләре.
9. Г.Ибраһимовның "Халык мөсаннәфәте" хезмәтендә фольклор нәм әдәбият бәйләнешләре хакында фикерләре.
10. Н.Исәнбәт драматургиясе мисалында фольклор әсәрләренең язма әдәбиятка йогынтысы хакында сөйләргә.
11. Татар әдәбиятында халык әкиятләре традицияләре.
12. Бәетләр - халык ижаты нәм язма әдәбият чигендә торучы жанр. Аларның бүгенгә көндә үсеше.
13. Хәзерге татар әдәбиятында мифологик катлам (Г.Гыйльманов, Н.Гыйматдинова ижатлары мисалында).
14. Хәзерге шигърияттә фольклор материалы.
15. Хәзерге татар драматургиясендә фольклор мөмкинлекләренән файдалану алымнары.

7.1. Основная литература:

Ягъфәров, Рәшит Фәйзрахманович. Уен - күңел бәйрәме = Праздник души: татар халкының фольклоры / Р. Ф. Ягъфәров. Казан: Мәгариф нәшрияты, 2009. 157.

Жәүһәрова, Ф.Х. Фольклор практикасы / Ф. Х. Жәүһәрова, А. Д. Батталова. Казан: Алма-Лит, 2009. - 131

Введение в лингвофольклористику: Учебное пособие / А.Т. Хроленко. - М.: Флинта: Наука, 2010. - 192 с <http://znanium.com/bookread.php?book=241758>

7.2. Дополнительная литература:

Плешкова, О. И. Теория литературы и практика читательской деятельности [Электронный ресурс] : учеб.пособие / О. И. Плешкова. - М. : ФЛИНТА, 2012. - 156 с <http://znanium.com/catalog.php?bookinfo=456331>

Бакиров, Марсель Хәernas улы. Татар фольклоры: югары уку йортлары өчен дәреслек / М. Х. Бакиров. Казан: Мәгариф, 2008. 358

7.3. Интернет-ресурсы:

База данных - East View

Библиороссика - www.BiblioRossica.com

Научная электронная библиотека - eLIBRARY.RU

Университетская электронная библиотека - <http://www.biblioclub.ru>

электронная библиотечная система "ZNANIUM.COM" - электронная библиотечная система "ZNANIUM.COM"

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Взаимосвязь татарского фольклора и литературы" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "БиблиоРоссика", доступ к которой предоставлен студентам. В ЭБС "БиблиоРоссика" представлены коллекции актуальной научной и учебной литературы по гуманитарным наукам, включающие в себя публикации ведущих российских издательств гуманитарной литературы, издания на английском языке ведущих американских и европейских издательств, а также редкие и малотиражные издания российских региональных вузов. ЭБС "БиблиоРоссика" обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен студентам. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, УМК, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Оборудованные аудитории;
Работа с интерактивной доской, диапроектор, видеосистема, ноутбук;
аудио-видеоаппаратура;
автоматизированное место лектора на базе ПЭВМ;
наглядные средства.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 050100.62 "Педагогическое образование" и профилю подготовки Образование в области родного (татарского) языка и литературы .

Автор(ы):

Замалиева Л.Ф. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

Сайфулина Ф.С. _____

"__" _____ 201__ г.